

УДК 330.322:336

Тетяна Басюк

Tetjana Basjuk

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ**METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF ENTERPRISES OF HOTEL AND CATERING BUSINESS**

У статті проаналізовано передумови, що формують інвестиційну привабливість підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Зазначено переваги та недоліки існуючих методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств. Обґрунтовано вибір методики оцінювання інвестиційної привабливості готелів та ресторанів з урахуванням специфіки їх діяльності.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, готельно-ресторанний бізнес, методи оцінювання інвестиційної привабливості підприємств.

В статье проанализированы предпосылки, формирующие инвестиционную привлекательность предприятий гостинично-ресторанного бизнеса. Указаны преимущества и недостатки существующих методических подходов к оценке инвестиционной привлекательности предприятий. Обоснован выбор методики оценки инвестиционной привлекательности гостиниц и ресторанов с учетом специфики этих предприятий.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, гостинично-ресторанный бизнес, методы оценки инвестиционной привлекательности предприятий.

In the article preconditions, forming investment attractiveness of enterprises of hotel and catering business are analyzed. Advantages and disadvantages of existing methodological approaches to assessing of investment attractiveness of enterprises are shown. The choice of the method of assessing of investment attractiveness of hotels and restaurants taking into account the specificity of these enterprises is grounded.

Keywords: investment attractiveness, hotel and catering business, methods of assessing of investment attractiveness of enterprises.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Готельно-ресторанний бізнес в Україні потребує постійних інвестиційних вкладень задля збереження конкурентних позицій на ринку, підвищення рівня задоволення попиту споживачів на послуги, які за асортиментом та якістю відповідають світовим стандартам. Залучення інвестицій тісно взаємопов'язане з інвестиційною привабливістю підприємств готельно-ресторанного бізнесу. З огляду на зазначене, актуальним є дослідження методів оцінювання інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інвестиційної привабливості підприємств, регіонів, галузей приділена увага в роботах таких вітчизняних і зарубіжних науковців-дослідників: І. О. Бланка, Ф. П. Гайдуцького, В. М. Гриньової, С. С. Донцова, О. В. Носової, Д. А. Епштайна, К. Е. Мейера [1–4, 8–10]. У своїх працях вітчизняні економісти переважно розглядають сутність інвестиційної привабливості підприємства, чинники, що її формують, методи оцінювання без прив'язки до сфери його діяльності, організаційно правової форми. Інвестиційна привабливість підприємства розглядається як характеристика, що спирається лише на оцінку фінансових показників (фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності, прибутковості). Зарубіжні дослідники пропонують розглядати інвестиційну привабливість підприємства через ринкову цінність його акцій, що обмежує застосування цієї категорії тільки до підприємств корпоративної форми власності.

Формулювання цілей статті. Незважаючи на проведені всебічні дослідження, вони не торкалися специфіки діяльності готелів та ресторанів. З огляду на зазначене, метою статті є надання визначення інвестиційної привабливості підприємства готельно-ресторанного бізнесу та обґрунтування вибору методики її оцінювання з урахуванням особливостей зазначеної сфери діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість підприємств готельно-ресторанного бізнесу – це інтегральна характеристика внутрішнього і зовнішнього середовища, яка визначається фінансово-майновим станом, ефективністю використання ресурсів, маркетинговою,

кадровою, інфраструктурною забезпеченістю, і яка створює умови для перспективного розвитку підприємства і отримання ефекту від інвестованого в нього капіталу.

Розгляд інвестиційної привабливості підприємства потрібно починати з оцінювання привабливості для інвестора країни, в якій знаходиться об'єкт інвестування. Економічне середовище діяльності готелів та ресторанів в Україні має свої особливості та відмінності від інших країн, що обумовлено специфікою національного законодавства. При стратегічному плануванні й у своїй поточній діяльності менеджмент підприємств повинен враховувати не тільки внутрішні резерви і можливості, але й умови економічного середовища, що є багатофакторним індикатором макроекономічної ситуації в країні та світі. Загальний стан макросередовища оцінюється на основі макроекономічних показників. Набуло поширення використання таких показників: динаміка ВВП; динаміка валютного курсу; рівень попиту на вироблену продукцію та послуги; динаміка фондових індексів; рівень ставок банківського кредитування; податкове оточення; динаміка і структура закордонних інвестицій в економіку країни. Зазначені агреговані показники характеризують стан як економіки в цілому, так і окремих галузей. Вони є достатньо об'єктивними і їх можна застосовувати для оцінювання інвестиційної привабливості макросередовища. Індекс інвестиційної привабливості України в першому кварталі 2013 р. залишився незмінним порівняно з показником кінця минулого року – 2,12 балів з п'яти можливих. Про це свідчать результати дослідження привабливості бізнес-клімату України, яке провели Європейська Бізнес Асоціація та компанія InMind в березні цього року, про що інформує ЛІГАБізнесІнформ. Але при цьому, за даними Держстату, у I кварталі 2013 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1559,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що становить 176,2 % до відповідного періоду 2012 р. Дослідження динаміки інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності показало, що спостерігався спад капіталовкладень в діяльність готелів та ресторанів у 2012 р. порівняно з 2011 р. на 42 % (табл. 1), а у січні-березні 2013 р. зменшення капітальних інвестицій порівняно з відповідним періодом 2012 р. продовжилось і становило 28,9 %. Таку тенденцію можна пояснити занадто активним інвестуванням готельного і ресторанного бізнесу у 2010 та 2011 рр., що було пов'язано із перспективою проведення в Україні та Польщі Євро 2012 та збільшенням туристичних потоків.

Таблиця 1

Динаміка обсягу та структури інвестицій у діяльність готелів та ресторанів [5]

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Обсяг інвестицій в основний капітал, млн. грн.	3222,0	2589,0	3072,0	4908,0	2856,0
Індекс інвестицій в основний капітал, % до попереднього періоду	123,5	80,4	118,7	159,8	58,2
Структура інвестицій в основний капітал, % до загального обсягу інвестицій	1,4	1,7	1,8	2,1	1,0

Поділ капіталовкладень у діяльність готелів та ресторанів за регіональною ознакою свідчить, що найбільш привабливими у 2012 р. були Автономна Республіка Крим, у тому числі м. Севастополь, Івано-Франківська область, м. Київ, Львівська і Донецька області. Частка інвестицій в загальному обсязі капіталовкладень у цей вид економічної діяльності по зазначених регіонах перевищує 1 %. Найбільшою була частка інвестицій в Автономну Республіку Крим – 2,9 %, в тому числі в м. Севастополь – 2,6 %. Порівняно меншими були інвестиції в Івано-Франківську область, які становили 1,6 % від загального обсягу капіталовкладень у діяльність готелів та ресторанів, в м. Київ та Львівську область – 1,4 %, в Донецьку область – 1,3 % [5]. Автори С. М. Мархонос і Н. П. Труло у своїй статті доводять і пропонують оцінювати також і зворотний вплив розвитку туристичної галузі та її складових – готельного і ресторанного господарства – на інвестиційну привабливість регіону [6]. Тісна взаємозалежність інвестиційної привабливості регіону і підприємств, які в ньому розташовані, потребує обов'язкового її врахування при оцінюванні привабливості для інвестора підприємства готельно-ресторанного бізнесу.

Оцінюючи інвестиційну привабливість підприємств готельно-ресторанного бізнесу, які плануються створити або які діють і потребують інвестицій, важливо правильно обрати необхідну для цього методику. В дослідженій літературі активно пропонуються різноманітні методи, що можливо використовувати за наявності певних передумов.

Широко визнаний в економічній літературі підхід І. О. Бланка до оцінювання інвестиційної привабливості окремих компаній (фірм) ґрунтується на визначенні послідовності етапів вивчення інвестиційного ринку при розробці стратегії інвестиційної діяльності й формуванні ефективного інвестиційного портфеля [1, с. 67].

Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємства, розроблена за ініціативою керівництва Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій у 1998 р. [7, с. 19] застосовується для визначення напрямів прискорення реалізації інвестиційних проектів, залучення до інвестицій вітчизняних та іноземних підприємств. В запропонованому інтегральному показнику відтворюються значення показників оцінки майнового стану, фінансової стійкості (платоспроможності), ліквідності активів, прибутковості інвестиційного об'єкта, оцінки ділової активності, оцінки ринкової активності, скориговані відповідно до їхньої вагомості, та інших факторів.

А. П. Гайдуцький пропонує використовувати метод порівнянь, який має охоплювати такі основні складові інвестиційного процесу: порівняння між об'єктами інвестування, між суб'єктами інвестування (інвесторами) та між умовами інвестування (чинниками інвестиційної привабливості) [2, с. 123]. Вчений вважає, що для порівняння між об'єктами й умовами інвестування може бути використано матричний метод підготовки вихідних даних. За вертикаллю розташують об'єкти інвестування, а за горизонталлю – показники, які характеризують умови інвестування, а точніше, чинники інвестиційної привабливості об'єктів інвестування. «При цьому за основу ми пропонуємо взяти напрями характеристики інвестиційної привабливості (ресурсна, збутова, інфраструктурна, фіскальна, регуляторна, економічна). За кожним із напрямів інвестиційної привабливості для її кількісного виміру і оцінки необхідно сформулювати систему відповідних показників. За основу слід брати як об'єктивні статистичні дані, так і суб'єктивні вимоги інвесторів, забезпечення яких є важливою умовою високої іміджевої оцінки інвестиційної привабливості галузі чи регіону» [2, с. 125]. У результаті розрахунків автор отримав таблицю даних, що характеризує інвестиційну привабливість аграрного сектора країн Європи, яка містить оцінку показників як з позитивними, так і зі змішаними значеннями. Наявність протиріч у цих двох видів оцінок свідчить про те, що наведена методика не дозволяє достатньо точно охарактеризувати інвестиційну привабливість аграрного сектора країн Європи і не може бути використана в готельно-ресторанному бізнесі.

Розглянемо теоретичні основи загального підходу, запропонованого О. В. Носовою для розробки методики оцінювання інвестиційної привабливості підприємства [8]. Автор зазначає, що для підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства при визначенні її інтегрального показника необхідно приділити увагу групі показників, вагомість яких у загальній сукупності максимальна. Відповідно до напрямку оптимізації цих показників слід довести їх значення до оптимальної для даного підприємства величини. Після оптимізації показників, що мають найбільшу вагомість, необхідно вивчати й інші параметри. Показники оборотності активів, прибутковості капіталу, фінансова стійкість, ліквідність активів використовуються як критерії для визначення інвестиційної привабливості підприємства. До найважливіших показників, що оцінюються інвестором, відноситься показник прибутковості вкладеного капіталу, що характеризує ступінь і швидкість повернення власного вкладеного капіталу. Цей показник розраховується як відношення чистого прибутку до власного (акціонерного) капіталу. Аналіз і оцінювання економічних показників певної сукупності підприємств слід здійснювати при визначенні інвестиційної привабливості підприємств однієї галузі. Оцінювання інвестиційної привабливості окремого підприємства проводиться шляхом визначення середнього геометричного значення чотирьох показників: оборотності активів, прибутковості капіталу, фінансової стійкості, ліквідності активів. Шляхом пошуку максимальних індивідуальних оцінок аналітичних показників підприємств і вибору екстремальних інтегральних показників проводиться розрахунок усіх варіантів оцінок інвестиційної привабливості, а також ранжування підприємств однієї галузі. Згідно з отриманими показниками виділяють такі групи: 1) інвестиційно привабливі підприємства; 2) мало інвестиційно привабливі підприємства; 3) інвестиційно непривабливі підприємства. Відповідно до напрямку оцінювання показників слід довести їх значення до екстремальних величин для підприємств однієї галузі. Після ранжування підприємств у межах однієї галузі, що мають найбільшу вагомість, необхідно вивчати й інші показники.

Серед розглянутих методик оцінювання інвестиційної привабливості усі, крім методичного підходу А. П. Гайдуцького, вибудовані за системою фінансових показників. З одного боку, такий підхід є виправданим, тому що оцінювання здійснюється на основі наявної і широкодоступної інформації фінансових звітів підприємств. З другого, – така односторонність призводить до викривлення резуль-

тату через неврахування значимих зовнішніх факторів (привабливість країни, галузі, регіону). Упущення цих факторів для готельно-ресторанної сфери є неприпустимим. Тому пропонується, оцінюючи інвестиційну привабливість підприємств готельно-ресторанного бізнесу, використовувати методичний підхід, запропонований В. М. Гриньовою [3]. Відповідно до цієї методики визначення інвестиційної привабливості слід розглядати не тільки як інтегральний фінансово-економічний показник, а й як систему кількісних показників оцінювання господарського, фінансового, технічного потенціалів підприємства, що дозволяє оцінити позицію конкретного підприємства відповідної галузі та регіону.

Вчений зазначає, що оцінювання інвестиційної привабливості має здійснюватися у два етапи:

– перший етап: розрахунок інтегрального показника за кожним підприємством окремо на підставі фінансової та бухгалтерської звітності;

– другий етап: визначення оцінки інвестиційної привабливості підприємства шляхом корегування інтегрального показника, розрахованого на першому етапі, з урахуванням привабливості на мезоекономічному рівні, впливу результатів фінансово-господарської діяльності та ризиків діяльності підприємства.

На першому етапі розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства здійснюється у такій послідовності:

- 1) уведення вихідних даних підприємства. Дані вносяться в електронні таблиці, виконані у вигляді форм бухгалтерської та фінансової звітності: форми № 1 за ДКУД (Баланс підприємства) та форми № 2 за ДКУД (Звіт про фінансові результати);
- 2) розрахунок показників за групами: оцінка майнового становища, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності підприємства;
- 3) розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості. Розраховані на другому етапі показники використовуються для визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості з урахуванням їх значимості за формулою:

$$I = \sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^n d_i \frac{|X_{ij} - X_{i \max(\min)}|}{(X_{i \max} - X_{i \min})},$$

де X_{ij} – значення i -го показника;

d_i – рівень значимості i -го показника;

n – кількість показників;

$X_{i \min}$ – мінімальне значення i -го показника (при мінімізації);

$X_{i \max}$ – максимальне значення i -го показника (при максимізації).

Рівень значимості розраховується за формулою:

$$d_i = \frac{R_i}{n},$$

де R_i – ранг i -го показника згідно з підсумковим ранжуванням.

Для визначення значимості окремих показників та їх груп використовується один із методів експертних оцінок – метод рангової кореляції. Експерти на підставі анкети розподіляють показники за рангами (від 1 до n) за ступенем зменшення пріоритетності та важливості.

Оскільки потенційних інвесторів цікавлять не значення показника інвестиційної привабливості, а можливий рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів щодо конкретного підприємства, то при прийнятті рішення стосовно інвестування особі, що приймає таке рішення, необхідно враховувати зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на підприємство.

На другому етапі здійснюється оцінювання інвестиційної привабливості через корегування інтегрального показника з урахуванням факторів, які суттєво впливають на інвестиційну привабливість підприємства: 1) інвестиційна привабливість на мезоекономічному рівні; 2) оцінка управління підприємством на підставі аналізу руху грошових коштів; 3) вплив зовнішніх ризиків; 4) вплив внутрішніх ризиків.

1. Для врахування результатів оцінювання привабливості галузі і регіону за наведеними показниками використовується матриця привабливості на мезоекономічному рівні. Якщо ні регіон, ні галузь не є інвестиційно-привабливими, зрозуміло, що не може бути й мови про інвестування будь-якого підприємства, яке працює в цій галузі та розташоване у відповідному регіоні. Коли або галузь, або регіон є привабливими для інвестора, тоді вплив негативних і позитивних сторін привабливості на мезоекономічному рівні компенсують одна одну. У цьому випадку прийняти рішення про інвестування певного підприємства можна тільки на підставі оцінювання його інвестиційної привабливості.

Для підприємства, яке розташоване в інвестиційно-привабливому регіоні і належить до привабливої галузі, оцінка привабливості зростає вдвічі.

2. Для підвищення довіри інвестора до підприємства і об'єктивнішої оцінки інвестиційної привабливості необхідні найбільш узагальнені показники діяльності підприємства на основі бухгалтерської та фінансової звітності, тобто відкритої інформаційної бази. Саме таким показником є рух грошових коштів підприємства (форма № 3 ДКУД), а тому при оцінюванні привабливості підприємства необхідно її корегувати на підставі аналізу руху грошових коштів від усіх видів діяльності. Дієздатність підприємства визначається вмінням генерувати значні суми грошових коштів для того, щоб своєчасно реагувати на потреби та можливості, які несподівано виникають. Інформація про рух грошових коштів від основної діяльності допомагає оцінити фінансову гнучкість підприємства. Оцінка здатності підприємства пережити, наприклад, несподіване падіння попиту, може включати аналіз руху грошових коштів від основної діяльності за минулі періоди. Чим істотніші потоки грошових коштів, тим вища здатність підприємства витримати несприятливі зміни економічних умов. Аналіз грошових коштів дає змогу визначити їх стан і загальну оцінку управління підприємством. Нині її рекомендується враховувати відповідно до стадій життєвого циклу підприємств в Україні. Інвестиційна спрямованість у діяльності підприємств на стадіях «рання» та «остаточна зрілість» дають змогу використовувати коефіцієнти щодо показника інвестиційної привабливості підприємства та результатів його фінансово-господарської діяльності від усіх видів діяльності. Визначення впливу результатів усіх видів діяльності за стадіями життєвого циклу підприємства дає можливість охарактеризувати внутрішнє середовище підприємства, тобто його цілі, організаційну структуру, методи планування, інвестиційну спрямованість і можливі інвестиційні рішення залежно від стадії життєвого циклу.

3. Суть інвестування полягає у вкладенні в певні види активів, які повинні забезпечити в майбутньому отримання прибутку. В будь-якому разі для прийняття рішення про вкладення капіталу необхідно володіти інформацією про те, наскільки передбачуваний ефект зможе компенсувати ризик, який виникає через невизначеність кінцевого результату. Ще одним важливим фактором інвестиційної привабливості підприємства є вплив певних видів ризиків. Однак загальний рівень впливу ризиків на макrorівні (зовнішніх) та на мікрорівні (внутрішніх) є різним. Аналізуючи публікації вітчизняних фахівців щодо кількісного оцінювання впливу ризиків на діяльність підприємства та досвід роботи підприємств, можна зробити висновок, що в сучасних умовах в Україні зовнішні ризики впливають на діяльність підприємства на 70 %, а внутрішні – на 30 %.

Узагальнюючи усі етапи, оцінка інвестиційної привабливості підприємства визначається за формулою:

$$E = I * K_{1ij} * K_{2ij} * K_3 * K_4,$$

де I – визначений інтегральний показник;

K_{1ij} – відповідний коефіцієнт за матрицею привабливості на мезоекономічному рівні;

K_{2ij} – коригуючий коефіцієнт оцінки управління;

K_3 – вплив зовнішніх ризиків;

K_4 – вплив внутрішніх ризиків.

Вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру на діяльність та інвестиційну привабливість підприємств визначається за допомогою ступеня впливу відповідних ризиків (R_1 , R_2), які були визначені шляхом рангової кореляції на підставі анкетування експертів-практиків відповідних підприємств. За результатами розрахунків їх обсяг був уточнений порівняно з теоретичними значеннями 0,7 та 0,3, відповідно ступінь впливу ризиків дорівнює: зовнішніх – $R_1 = 0,68$, внутрішніх – $R_2 = 0,32$. Зазначимо, що залежність між впливом ризиків і привабливістю підприємства є оберненою, тобто чим вищий вплив ризику на діяльність підприємства, тим нижча його привабливість. Тому при обчисленні оцінки інвестиційної привабливості підприємства необхідно вплив ризиків ураховувати такими виразами:

$$K_3 = 1 - R_1; K_4 = 1 - R_2,$$

де $R_{1,2}$ – вплив відповідних видів ризиків.

Застосування «Методики оцінки інвестиційної привабливості», запропонованої В. М. Гриньовою, дає змогу комплексно оцінити рівень інвестиційної привабливості підприємств готельно-ресторанного бізнесу, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень суб'єктами інвестиційної діяльності.

Висновки. Інвестиційна привабливість підприємства – це комплексний показник, який враховує узагальнюючий вплив на підприємство зовнішніх і внутрішніх факторів, а також цільові установки інвестора щодо певного об'єкта вкладання капіталу. Кількісна оцінка інвестиційної привабливості підприємств готельно-ресторанного бізнесу потребує урахування, крім фінансово-майнового стану, також впливу привабливості країни, галузі та регіону. Розглянутий методичний підхід В. М. Гриньової забезпечує найбільш повне врахування головних факторів, що визначають рівень інвестиційної привабливості готелів та ресторанів. Розрахований інтегральний і відкоригований показник інвестиційної привабливості може використовуватись як самим підприємством для оцінювання своєї діяльності, так і безпосередньо потенційним інвестором, який вивчає можливі варіанти вкладання капіталу.

За наявності в Україні всіх передумов для активного розвитку туристичної галузі, і як важливої її складової – готельного і ресторанного бізнесу, потрібно активно залучати вітчизняні та іноземні інвестиції у ці сфери економіки. Забезпечення процесу інвестування підприємств готельно-ресторанного бізнесу відповідним методичним інструментарієм сприятиме його активізації та підвищенню рівня обґрунтованості інвестиційних рішень.

Список використаної літератури

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
2. Гайдучський А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдучський // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 3. – С. 119–128.
3. Інвестування : підруч. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К. : Знання, 2008. – 452 с.
4. Донцов С. С. Оценка инвестиционной привлекательности предприятия посредством анализа надежности его ценных бумаг / С. С. Донцов // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 3. – С. 78–84.
5. Капітальні інвестиції в Україні у 2007-2011 роках : стат. зб. [Електронний ресурс] / Держ. служба статистики України. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ6_u.htm
6. Мархонос С. М. Туристична сфера як фактор підвищення інвестиційної привабливості регіону / С. М. Мархонос, Н. П. Турло // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1 (7).
7. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 23.02.98 № 22 // Про приватизацію : держ. інформ. бюл. – 1998. – № 7. – С. 18–28.
8. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи / О. В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 119–137.
9. Epstein, G. A. (2005) Capital flight and capital controls in developing countries. UK: Edward Elgar Publishing Ltd.
10. Meyer, K. E. (2004) Investment strategies in emerging markets. UK: Edward Elgar Publishing Ltd.

References

1. Blank, I. A. (2001) Investment management. – Kyiv: El'ha-N, Nika-Tsentr, 448 p.
2. Ghajducjkyj, A. P. (2004) Assessment of investment attractiveness of economy. *Ekonomika i prognozuvannja*, (3), pp. 119–128.
3. Ghrynjova, V. M., Kojuda, V. O., Lepejko, T. I. and Kojuda O. P. (2008) Investing. Kyiv: Znannja, 452 p.
4. Doncov, S. S. (2003) Evaluation of investment attractiveness of an enterprise by analyzing the reliability of its securities. *Finansovyj menedzhment*, (3), pp. 78–84.
5. Capital investments in Ukraine in 2007–2011: Stat. collection. [Internet] Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available from: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ6_u.htm
6. Markhonos, S. M. and Turlo, N. P. (2012) Tourist sphere as a factor to increase the investment attractiveness of a region. *Ekonomika. Upravlinnya. Innovaciji*, 1 (7).
7. The methodology of integrated assessment of investment attractiveness of companies and organizations (1998): approved by the order of the Agency on prevention of bankruptcy of enterprises and organizations of Ukraine 23.02.98 № 22. *Pro pryvatyzaciju*: state inform. bul., (7), pp. 18–28.
8. Nosova, O. V. (2003) Evaluation of investment attractiveness of Ukraine: key approaches. *Ekonomika i prognozuvannja*, (3), pp. 119–137.
9. Epstein, G. A. (2005) Capital flight and capital controls in developing countries. UK: Edward Elgar Publishing Ltd.
10. Meyer, K. E. (2004) Investment strategies in emerging markets. UK: Edward Elgar Publishing Ltd.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2014.

Відомості про автора

Т. П. Басюк, кандидат економічних наук, доцент, Національний університет харчових технологій, Київ.